

TILSHUNOSLIKDA OLAM MANZARASINING INDIVIDUAL-MUALLIFLIK ASPEKTI VA LISONIY SHAXS USLUBI

Ziyodbek Abdullayev

Farg'ona davlat universiteti

Nemis va fransuz tillari kafedrasi o'qituvchisi f.f.d.(PhD)

Olimaxon Kochkorova

Farg'ona davlat universiteti

Lingvistika: (ingliz tili) 2-kurs magistranti

Dunyoning lingvistik suratining segmentlari "leksik-frazeologik hamjamiyat" (N. M. Shanskiy) lug'ati yordamida aniqlashga bog'liq. Uning dinamikasi ma'lum bir diskursiv vektor bilan ushbu bo'laklar(segmentlarning) nutq maydoniga kiritilishi bilan sifatladi. Shu bilan birga, biz denotatlar va denotativ vaziyatlarning individual darajasiga erisha olmadik va shu sababli lug'atda oddiy so'z uchun qat'iy belgilanmagan denotatlar va denotativ vaziyatlarning adekvat nominatsiyasi haqida aniq xulosalar mavjud emas, ular taxminan o'ylab topilgan. Bu yerda belgining ichki shaklini taxminiy modellashtirish imkoniyatlaridan foydalanish badiiy uslubiy qo'llanishda juda aniq namoyon bo'ladi.

Olimlar dunyo til tasvirining dinamik jihati tushunchasiga aniqlik kiritishni va undan uchinchi jihatni ajratib ko'rsatishni taklif qilishadi, bu birinchi navbatda denotat nominatsiyasi eydos nominatsiyasi darajasiga yetgandagina badiiy yondashuv uchun xarakterlidir. Dunyoning lingvistik rasmining uchinchi jihati muallifning idiostilini tashkil qiladi.

Olamning badiiy lingvistik suratini badiiy va adabiy nutqning subyektiv hosilasi sifatida alohida ontologik, kognitiv va estetik kategoriya sifatida ko'rib chiqamiz. Bu "individual estetik o'lchovni madaniy mifologiya va arxetiplarda yaratishni belgilaydi, matnlararo "chig'irli darvoza"dan o'tib, o'ziga xos obrazli impulsning ramziyligini ko'rsatadi, Homo Ludens individualligi badiiy ongining idiosstil makoniga ta'sir qiladi..."¹²⁵ Dunyoning badiiy lingvistik tasviri o'ziga xos dinamika ya'ni aniq subyektiv (mualliflik) xususiyatiga ega. Shaxsiy idrok etish eskirib ulgurmagan "insonning ichida hayot beruvchi moddaning mavjudligi haqidagi g'oyalar" bilan aniq bog'liqlikni ko'rsatadi¹²⁶

D. A. Shukina asarlarida uchta "mahalliy gipoteza"ning adabiy matn makonidagi o'zaro ta'siri haqida qiziqarli g'oyalar keltirilgan: jismoniy, aqliy va kognitiv.

¹²⁵ Буров, А. А. Художественная языковая картина мира: пролегомены проблемы / А. А. Буров //Актуальные проблемы герменевтики и интерпретации художественного текста. Вып. 1. - Пятигорск, 2004. 27-бет.

¹²⁶ Маслова, В. А. Лингвокультуроология. Учебное пособие. - М., 2001. 65-бет.

Bundan tashqari, bu makonning aqliy komponenti lisoniy shaklda o'rnatilgan dunyo tasviri deb hisoblanadigan narsani belgilaydi.¹²⁷ Badiiy o'lchov haqida gap ketganda, o'sha makonga aniqlik kiritish kerak. Olim tomonidan to'rt o'lchovda - "makon - vaqt" sifatida idrok etiladi, shuning uchun u badiiy matnda va estetik belgi sifatida mos keladigan o'lchovning mavjudligi ehtimolidan dalolat beradi (Y. M. Lotman, R. Bart, A. Vejbitska va boshqalar). Badiiy matnda sodir bo'ladigan va har qanday konseptual ma'noni chiqaradigan mifning qayta tiklanishi, chuqur individual va noaniq: o'lish- afsona har safar yangi yo'l bilan tiriladi: dinamizm, individual idrok etish darajasida aniq subyektiv (mualliflik) xarakterga ega va arxaik bo'lmagan "insonning ichida hayot beruvchi moddaning mavjudligi haqidagi g'oyalar" bilan aniq bog'liqlikni ko'rsatadi ¹²⁸

Har qanday tushuncha "nominativ sintaktik qo'llanish tufayli mifologik ma'noni begonalashtiradi, bu esa "imkoniyatdan foydalanish" qarama-qarshiligini olib tashlaydi va universal tarzda harakat qiladi va mifologik boshlanishini ochib beradi ..." ¹²⁹ Rassomning til shaxsiyati bilan dunyoning individual suratida har doim ziddiyatga borayotganda, afsona har safar yangi tarzda tiriladi: mifologik "yadro" har safar yangi ko'rinishda paydo bo'ladi. Har qanday kontsepsiya "nominativ sintaktik qo'llanish tufayli mifologik ma'noni begonalashtiradi, qarama-qarshiligini olib tashlaydi va mifologik boshlanishni ochishning universal usuli bo'lib xizmat qiladi..." ¹³⁰ Rassomning til shaxsiyati har doim o'zining shaxsiy dunyo tasvirida umuminsoniy til manzarasi bilan ziddiyatga tushishga mahkum, lekin aynan shu ziddiyat o'sha keskinlikni, ijodiy individuallikning dialektikasi va dinamikasini belgilab beruvchi katartik mehr-shafqatni yuzaga keltiradi. Lotmanovning "semiologik energiyasi dunyo va ongni individual ravishda o'zlashtirishga imkon beradi". P. Rikoyerning fikricha, o'zining "tafakkur ishi sifatida talqinini" amalga oshirish uchun "makon - vaqt" kontinumidagi belgining badiiy o'lchoviga "alfa" alohida estetik o'lchovda mos keladi.

Olimning fikricha, bu har qanday badiiy individuallikning stilistik makonini ochib beradigan o'lchovdir. juda indikativ "aniqlik-noaniqlik" rejasi birinchi o'qni "taxminan" amalga oshiradi. Adekvat individual nominatsiyani izlash har doim denotatlar va denotativ vaziyatlarni taxminiy baholash bilan bog'liqligi aniq.

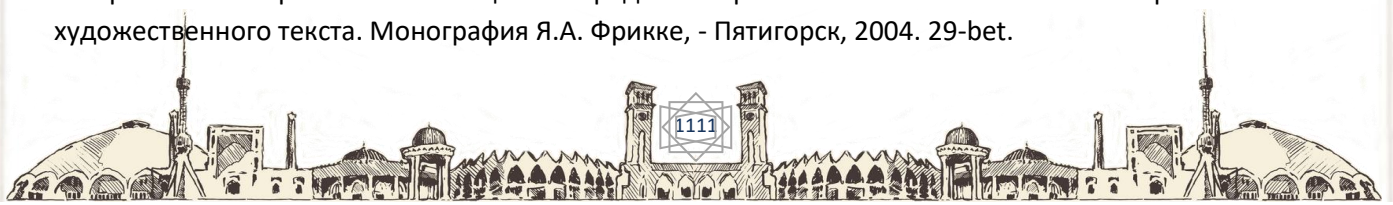
Taxminiy nominatsiya o'zining subyektiv ravishda sezilgan aniqligi tufayli dunyoga - badiiy va majoziy nuqtai nazardan dalolat beradi. Atribut xususiyatining

¹²⁷ Щукина. Д. А. Пространство в художественном языке и пространство художественного текста/ Д. А. Щукина. - Санкт-Петербург. 2003. 6-бет

¹²⁸ Маслова, В. А. Лингвокультурология. Учебное пособие. - М., 2001. 65-бет.

¹²⁹ Буров. А. А. Художественная языковая картина мира: пролегомены проблемы / А. А. Буров //Актуальные проблемы герменевтики и интерпретации художественного текста. Вып. 1. - Пятигорск, 2004. 29-бет.

¹³⁰ Фрикке. Я. А. Фразовая номинация как средство выражения языковой личности автора художественного текста. Монография Я.А. Фрикке, - Пятигорск, 2004. 29-бет.

tashuvchisi va atribut xususiyati munosabati bilan tartibga solinadigan fazosi matnda taniqli funksional yaqinlashuvchini hosil qiluvchi sintaktik nominatsiyaning strukturaviy-semantik xususiyatlarini tahlil qiladi.. Pragmatik kuchlanish potentsialini oldindan belgilaydi, nominativ analitiklardan o'ziga xos foydalanadi, idrokni individuallashtiradi. Idrokni individuallashtirish va taxminiylik semantikasini aniqlash substantiv denotatsiyani alohida nuqtai nazardan taqdim etishga imkon beradi, agar taxminiylik so'zlovchining ichki holatiga adekvat bo'lsa va uning dunyoga va uning qismlariga individual yondashuvining aksi bo'lib xizmat qiladi.

Quyidagi kontekstlarni taqqoslaylik:

1) Men unga deyarli o'q uzdim, keyin u orqaga egildi va lablarida shakllangan katta pushti pufakcha, bir oz bolalikni eslatib, yorildi.¹³¹

2) U bizning bog'imiz orqasida, vayronaga aylangan yog'och qasrga o'xshash joyda yashovchi quvnoq tish shifokorini biroz tanidi¹³²

3) Lekin asl sabab boshqa: men unga o'ziga sotib olishga majbur qilgan juda zamonaviy tungi kiyimlarni ertaga oddiyroq narsaga almashtirib berishimizni aytdim.¹³³

Agar biz berilgan uchta kontekstni pronominal-substantiv birikmalarni solishtirsak:

1-sonli kontekstda yaqinlashuvchi ("katta pushti") mavjud emasligiga ishonch hosil qilamiz. pufakcha, biroz bolalikni eslatadi"). lekin aniq belgilangan, muallifning denotatsiyaga bergan bahosi nuqtai nazaridan to'g'ri taxminiy xarakteristikasi.

2-sonli kontekst o'z makonida periferik tipdagi pronominal-substantiv birikmani o'z ichiga oladi ("buzilgan yog'och qal'aga o'xshash narsada") yaqinlashuv nominatsiyasini bilvosita ifodalaydi.

3-sonli kontekstga kelsak, uning funksional va pragmatik o'ziga xosligi, bizningcha, o'z makoniga kiritilgan "kamtarroq bir narsa" nominativ sintaktik analitmasining "oraliq" xizmat vazifasini bajarishga bevosita yo'naltirilganligidadir.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkin-ki, keltirilgan barcha misollar funksional-pragmatik pronominal-substantiv tahlilning murakkabligidan dalolat beradi. Lingvistikada nominativ-sintaktik usulni ifodalovchi badiiy va adabiy uslubdagi matndan foydalanish zaruratini belgilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Болотнова. Н.С. Филологический анализ текста. -Томск, 2001. - Ч.1
2. Буров. А. А. Художественная языковая картина мира: пролегомены проблемы / А. А. Буров //Актуальные проблемы герменевтики и интерпретации художественного текста. Вып. 1. - Пятигорск, 2004.

¹³¹ Владимир Набоков. Лолита. Санкт-Петербург.1967. 308-bet.

¹³² o'sha asar, 75-bet.

¹³³ o'sha asar, 146-bet.

3. Котюрова, М.П. Напостиль // Стилистический энциклопедический Словарь русского языка/ М. П. Котюрови Ред. М. Н. Кожина. - М., 2003.
4. Маслова, В. А. Лингвокультурология. Учебное пособие. - М., 2001.
5. Фрикке. Я. А. Фразовая номинация как средство выражения языковой личности автора художественного текста. Монография Я.А. Фрикке, - Пятигорск, 2004.
6. Щукина. Д. А. Пространство в художественном языке п пространство художественного текста/ Д. А. Щукина. - Санкт-Петербург. 2003.
7. Владимир Набоков. Лолита. Санкт-Петербург.1967

